

درآمدی بر ساختار

هندسه باغ ایرانی

www.ketab.ir

مؤلف:

احمد رضا کابلی

عضو هیات علمی معماری دانشگاه آزاد اسلامی ماهشهر

سرشناسه	:	کابلی، احمد رضا، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور	:	درآمدی بر ساختار هندسه باغ ایرانی / مؤلف: احمد رضا کابلی
مشخصات نشر	:	گرگان، انتشارات نوروزی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۰ ص.: مصور (رنگی)، جدول
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۶۴-۳۵۵-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	باغ‌ها
موضوع	:	باغ‌ها -- ایران
موضوع	:	باغسازی منظر
موضوع	:	باغ‌های تاریخی -- ایران
موضوع	:	باغ‌ها -- ایران -- ساختار
رده‌بندی کنگره	:	SB۴۶۵/ک۲۴ ۱۳۹۴
رده‌بندی دیوپی	:	۷۱۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۹۲۶۸۳۱

درآمدی بر ساختار هندسه باغ ایرانی

مؤلف: احمد رضا کابلی

ویراستار علمی: احسان زمانی

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۱۳۰ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۲۰۰

شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۴-۳۵۵-۰

چاپ و نشر: انتشارات نوروزی

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

نشانی: گلستان، گرگان، خیابان شهید بهشتی، بازار رضا (ع)، ۰۱۷-۳۲۲۴۲۲۵۸

دورنگار: ۰۱۷-۳۲۲۲۰۰۴۷ آدرس الکترونیکی: Entesharate.noruzi@gmail.com

سایت انتشارات: www.Entesharate-noruzi.com

پیشگفتار

قدم نهادن در باغ های ایرانی، ما را به اندیشه و آ می دارد که چه رمز و رازی در پس ظاهر آراسته ی آن ها نهفته است که بعد از گذشت قرن ها کهنه نمی گردند و همچنان با نگاهی جذاب انسان امروز را به سوی خود دعوت می کنند. آنچه در باغ های ایرانی مبرهن و واضح است، وجود هندسه انسان سازی است که در کنار طبیعت آنچنان زیبا قرار گرفته است که توانسته فضایی دل انگیز و مطبوع را برای اقلیم گرم و خشک فلات ایران به ارمغان بیاورد. یکی از این اصولی که معماری ایرانی را زنده نگه داشته است، بهره گیری از تناسبات می باشد.

معماری ایرانی دارای ویژگی هایی است که در مقایسه با معماری کشور های جهان از ارزش و رمز و رازی مختص به خود برخوردار است. این ویژگی چون طرحی متناسب، هندسه ای بدیع، تناسباتی موزون، سازه ای دقیق و خلاقیت هایی نو و بالاخره تزییناتی گوناگون که هر یک در غین سادگی معرف شکوه معماری این سرزمین است. هنر باغ سازی یکی از کهن ترین هنر های ایرانیان است که دارای سنت های ارزشمند و قدرتی معنوی است و به بهترین وجه به سمت شمال - جنوبی جهت گیری می شود. شکل باغ در ایران از دیرباز تا کنون با طبیعت و میزان آب تناسبی کامل داشته، بنابراین از دیرباز باغ ها به شیوه های گوناگون ساخته شده است. فرهنگ ایرانی انسان را جدا از طبیعت نمی داند بلکه او را همراه با سلیر عناصر طبیعت و جز لاینفک آن و دل سپردن به طبیعت و استفاده از مناظر طبیعی را علاوه بر اینکه پی بردن به آیات و نشانه های خدا می بیند، موجب حظ بصر و نشاط روان آدمی می داند. از این رو معماری و هنر ایران به شدت طبیعت گرا است. این اصل در باغ ایرانی سبب به وجود آمدن فضاهای نیمه باز مانند ایوان و کوشک شده است پیوند دهنده فضای طبیعت و بخش ساخته شده می باشد. کتاب (در آمدی بر ساختار هندسه باغ ایرانی) اثری است با ارزش که تهیه آن توسط معمار با تلاشی است که هدفش زنده نگه داشتن فرهنگ و هویت والای این مرز و بوم است، توفیق این عزیز را که خدمتی سرشار از شور و نشاط و همراه و همسو با علم و دانش و پژوهش جهت رشد و شکوفایی ایران کهنسال می باشد عنایت بفرما.

دکتر محمد رضا بمانیان

استاد دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس

فهرست

عنوان	صفحه
فصل اول: مفاهیم اصلی باغ.....	۳
۱- مفاهیم اصلی باغ.....	۴
۲- منظر.....	۵
۳- معماری منظر.....	۶
۴- کارکردهای معماری منظر.....	۷
۶- تاریخچه باغ ایرانی.....	۱۰
تعریف باغ ایرانی و عناصر آن.....	۱۴
آب و عناصر چهارگانه.....	۲۱
آب منشأ حیات.....	۲۲
باران (نماد باروری آب).....	۲۲
طغیان (آب سمبل مرگ).....	۲۲
پاکدامنی آب.....	۲۳
تقدس آب.....	۲۳
حالت‌های آب در فرم‌های ساخت انسان.....	۲۴
آب اصلی‌ترین عنصر در باغ ایرانی.....	۲۸
آب در مبانی اسلامی و مفاهیم معرفتی مرتبط با آن.....	۲۹
تحلیل مفاهیم معنوی آب در قرآن.....	۳۰
مبانی عرفانی- اسلامی و تبلور مفاهیم معنوی آب در آن.....	۳۳
جنبه کارکردی- مهندسی آب در باغ ایرانی.....	۳۴
نظام جریان آب در باغ ایرانی.....	۳۴
فواره در باغ ایرانی.....	۳۵
نظام جریان آب تحت تأثیر جاذبه.....	۳۸
سلسه مراتب حضور آب در باغ.....	۳۸
منابع آب جاری در باغ.....	۳۹
چشمه در باغ ایرانی.....	۳۹
رود در باغ ایرانی.....	۴۰
شیوه‌های نمایش آب در داخل باغ.....	۴۰

فصل دوم: رویکرد زیبایی شناختی - کارکردی آب در ساختار باغ ایرانی.....	۴۵
جلوه آب در مصادیق باغ ایرانی.....	۴۶
گیاه در باغ ایرانی.....	۴۷
مفهوم معرفتی درخت در مبانی اسلامی.....	۴۷
مفهوم معنوی درخت در قرآن.....	۴۸
مفهوم معنوی درخت از منظر عرفانی - اسلامی.....	۵۰
رویکرد زیباشناختی و کارکردی درختان در باغ ایرانی.....	۵۲
فصل سوم: بررسی اصول و ساختارهای معماری باغ در دوران پیش از اسلام.....	۵۵
مجموعه تاریخی پاسارگاد.....	۵۶
تاریخچه.....	۵۶
آتشکده پاسارگاد و آرامگاه کوروش.....	۵۸
پاسارگاد در احادیث اسلامی.....	۵۹
مقبره کوروش:.....	۶۰
مجموعه تاریخی فیروزآباد.....	۶۵
اجزاء و عناصر مجموعه تاریخی فیروزآباد.....	۶۸
مجموعه تاریخی تخت سلیمان.....	۷۳
سیمای طبیعی تخت سلیمان:.....	۷۸
خصوصیات کلی، معرفی فضاها، عملکردها.....	۸۰
اجزاء و عناصر معماری تخت سلیمان.....	۸۶
بررسی اصول و ساختارهای منظر در مصادیق دوران پس از اسلام باغشاه قین.....	۹۴
ویژگیهای معماری منظر باغ قین.....	۹۸
باغ شاهزاده ماهان.....	۱۰۴
باغ شاه گلی.....	۱۱۲
عمارت شاه گولی.....	۱۱۶
نتیجه گیری.....	۱۲۴
منابع و مأخذ.....	۱۲۷

مقدمه

نیاز جسمی و روحی انسان به برقراری ارتباط با طبیعت موجب شده که در همه جوامع آب از اهمیت بی نظیری برخوردار باشد و این نعمت خدای منان است که به انسان و کلیه جانداران بخشیده تا از فواید و مزایای بی کران آن بهره گیرند این نعمت که حیات انسان را در بر گرفته به امر خداوند در جهت تامین نعمت و معاش نقش اصلی را ایفا می کند و در مورد آب و طبیعت میتوان ادعا نمود که مهمترین عناصر تشکیل دهنده باغ و بوستان و تولیدات زراعی و تامین غذای انسانها و جانداران وجود آب و گیاه میباشد با بررسی و مطالعه ای که در چند سال اخیر در باب باغ و بوستان در ایران نمودم متأسفانه کمتر به این ثروت تاریخی که خداوند به ایران داده اشاره شده و نویسندگان و تاریخ نویسان به اندازه و اهمیت ارزش باغهای ایران که وجود آنها در ایران موجب تحسین و بازدید گردش گران خارجی قرار گرفته پرداخته اند اینجانب با توجه به نیاز آگاهی جوانان و معماران که مسئولیت آینده را خواهند داشت تصمیم گرفتم در خصوص ساختار هندسه باغ ایرانی و آب و گیاه در ایران که با مطالعه سوابق گذشته این باغها که ثروت گرانبها و میراث فرهنگی ما در دنیا شناخته شده و موجب افتخار ایرانیان می باشد اقدام به تدوین این کتاب نمودم تا حداقل خدمتی که از عهده من برمی آید به موضوع باغ و آب و گیاه و باغ و بوستان که تشکیل دهنده طبیعت و زیبایی و آرامش است پرداخته ام که امیدوارم مورد توجه قرار گیرد و همچنین لازم است از زحمات و همکاری بی دریغ جناب آقای دکتر احسان زمانی که در تهیه و بررسی هندسه و ساختار باغهای ایرانی مساعدت و همکاری بی دریغ فرمودند تشکر می نمایم.

باسپاس

احمد رضا کابلی

عضو هیات علمی معماری دانشگاه آزاد اسلامی ماهنهر